



1. एकपदेन उत्तरत-

क. नृपस्य नाम किं आसीत् ?
सोमदेवः

ख. नृपस्य प्रियवस्तु किं आसीत् ?
स्वर्णं

ग. नृपस्य प्रासादं कः समागतः ?
एकः महात्मा

घ. लोभात् किं प्रभवति ?
क्रोधं

ङ. लोभः कस्य कारणम्?
पापस्य

२. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क. महात्मा नृपं किं याचयितुम् अकथयत् ?
महात्मा नृपं एकं वरं याचीयतुम् अकथयत् ।

ख. नृपः किं वरं अयाचत ?
नृपः अयाचत् यत्-यत् वस्तुं अहंस्पृशानि तद् स्वर्णमयं भवेत् इति ।

ग. नृपः वरं परीक्षितुं किम् अकरोत् ?
नृपः वरं परीक्षितुं प्रासादस्य स्तम्भम् । अस्पृशत् । तद् स्वर्णस्य अभवत् ।

घ. नृपः सेवकं किम् आदिशत्?
नृपः सेवकं आदिशत्-शीघ्रं मम कृते भोजनस्य व्यवस्था कुरु ।

ङ. नृपः किं सङ्कल्पम् अकरोत् ?
नृपः सङ्कल्पम् अकरोत् यत् कदापि लोभं न करोमि यतो हि लोभः पापस्य कारणं भवति इति ।

3. प्रश्ननिर्माणं कुरुत-

क. नृपः स्वभावेन लोभी आसीत् ।
केन ?

ख. महात्मा तथास्तु इत्युक्त्वा ततः प्रस्थितः ।
कः ?

ग. नृपः वर प्रभावेन अहङ्कारं उपागतः ।
कम्?

घ. नृपः महर्षेः चरणयोः अपतत् ।
कुत्र/कयोः ?

ङ. लोभात् कामः प्रजायते ।
कस्मात् ?

4. श्लोकात् उचित पदचित्वा रिक्तस्थानानि पूरत ।

अन्वयः-

लोभात् क्रोधः प्रभवति, लोभात् कामः प्रजायते । लोभात् मोहः च नाशः च, लोभः पापस्य कारणम्।

Chapter - 7

अभ्यासकार्यम्

1. एकपदेन उत्तरत-

क. आर्यभट्टस्य जन्म कुत्र अभवत् ?
बिहार प्रदेशस्य पाटीलपुत्रे ।

ख. आर्यभटीयं षकस्य कृतिः?
आर्यभट्टस्य ।

ग. पाटीलपुत्रस्य प्राचीन नाम किम् आसीत् ?
कुसुमपुरम् ।

घ. त्रिभुनस्य क्षेत्रफलं कः अवर्णयत् ?
आर्यभट्टः ।

ङ. अस्माकं प्रथमान्तरिक्षयानस्थ नाम किम्?
आर्यभट्टः ।

2. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

क. आर्यभट्टः कस्य विश्वविद्यालयस्य कुलपतिः आसीत् ?

आर्यभट्टः विश्वप्रसिद्धस्य नालन्दा विश्व-विद्यालयस्य कुलपतिः आसीत् ।

ख. आर्यभट्टस्य प्रमुखाः कृतयः काः सन्ति ?

आर्यभट्टस्य प्रमुखाः कृतयः आर्यभटीयम्, दशगीतिका, आर्यभट्टसिद्धान्तः तन्त्रच सन्ति ।

ग. आर्यभट्टः केन सूत्रेण त्रिभुजस्य क्षेत्रफलं अवर्णयत् ?

आर्यभट्टः त्रिभुजस्य फलशरीरं समदलकोटि भुजार्धसंवर्गः सूत्रेण त्रिभुजस्य क्षेत्रफलं अवर्णयत् ।

घ. आर्यभट्टः 'पाई' (π) इत्यस्य किं मानं निरूपितवान् ?

आर्यभट्टः पाई (π) इत्यस्य प्रमाणिकं मानं 3.1416 इति निरूपितवान् ।

ङ. आर्यभटीये नामके ग्रन्थे केषां वर्णनम् अस्ति ?

आर्यभटीये नामके ग्रन्थे ज्योतिषविषयाः, वर्गमूलं, घनमूलं, समानतः श्रेणी तथा च विभिन्न प्रकाराणां समीकरणानां वर्णनम् अस्ति।

3. रेखाङ्कितपदमा धृत्य प्रश्नीनर्माणं कुरुत-

क. आर्यभट्टस्य जन्म कुसुमपुरे अवभत् ।

कस्य ?

ख. आर्यभटीये नामके ग्रन्थे ज्योतिषविषयाः सन्ति ।

के?

ग. पृथ्वी सूर्यस्य परिक्रमां करोति ।

काम् ?

घ. पृथ्वी स्वाक्षे भ्रमति ।

कीस्मन् ?

4. सन्धिच्छेदम् कुरुत ।

क. एतदपि

एतत् + अपि

ख. इत्यापि

इति + अपि

ग. कस्यापि

कस्य + अपि

घ. अनेनैव

अनेन + एव